

Arbetsmarknadsutsikterna våren 2019 Kalmar län

Prognos för arbetsmarknaden 2019-2020

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Förväntningsläget våren 2019	5
3	Efterfrågan på arbetskraft	6
4	Utbudet av arbetskraft	10
5	Utmaningar i länet	13
6	Bilagor	16
6.1	Bilaga 1 Definitioner.....	16
6.2	Bilaga 2 Arbetskraftsbristens konsekvenser	17

1 Sammanfattning

Försiktigt positiva tongångar i Kalmar län

Samtliga branscher i det privata näringslivet i Kalmar län har en relativt optimistisk syn på efterfrågeutvecklingen under kommande sex månader. Stämningläget är något mer dämpat än tidigare, men de flesta tror på en oförändrad eller ökad efterfrågan av varor och tjänster. Överlag är det något fler som bedömt en oförändrad efterfrågan jämfört med tidigare, vilket tyder på en viss avmattning från en mycket hög efterfrågenivå. Förväntningsläget är snarare i ett normalläge jämfört med tidigare och kommer att dämpas ytterligare under 2020.

Arbetsgivarna i länet har fortsatt goda anställningsplaner, men även här noteras en viss dämpning av efterfrågad arbetskraft. I höstens undersökning uttryckte arbetsgivarna att anställningsplanerna var större än någonsin, en bild som nu har tonats ned i vårens undersökning.

1 100 nya jobb och fler arbetslösa vid slutet av 2020

Kalmar län har haft en god jobbtillväxt de senaste åren och antalet sysselsatta väntas fortsätta att öka även i år och 2020, dock i något avtagande takt. Under innevarande år beräknas sysselsättningen stiga med närmare 700 personer och under 2020 förväntas den öka med ytterligare 400 personer. Sammantaget innebär det att över 1 100 nya arbetstillfällen tillkommer i länet under perioden.

Ett möjligt hinder för att anställningsplanerna ska kunna förverkligas är bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens. Inom många branscher är bristen ett påtagligt hinder för tillväxten. Detta gäller både inom privat och offentlig sektor, men bristen är större inom de offentliga verksamheterna. Bristen har förvisso minskat något i länet, men ligger trots detta kvar på en hög nivå.

Arbetslösheten fortsätter att sjunka under 2019 och bedöms öka svagt under 2020. I jämförelse med slutet av 2018 bedöms det finnas 300 färre inskrivna arbetslösa vid utgången av 2019, medan arbetslösheten ökar med 200 personer mot slutet av 2020. Den relativa arbetslösheten kommer att landa på 7,5 procent i slutet av nästa år.

Utmaningar i länet

De utmaningar som länet står inför handlar bland annat om att motverka bristen på arbetskraft, att motverka långtidsarbetslösheten och att öka utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Satsningar på att matcha till jobb via olika typer av utbildningsinsatser och att öka intresset för utbildningar som leder till tydliga bristyrken blir fortsatt viktigt. Att tillvarata utrikes föddas kompetenser och inte minst öka sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor, blir allt viktigare då den stora sysselsättningspotentialen finns i denna grupp. En annan oroande utmaning är att motverka långtidsarbetslösheten som riskerar att öka på sikt.

2 Förväntningsläget våren 2019

Förväntningsläget i riket – den globala ekonomin mattas av

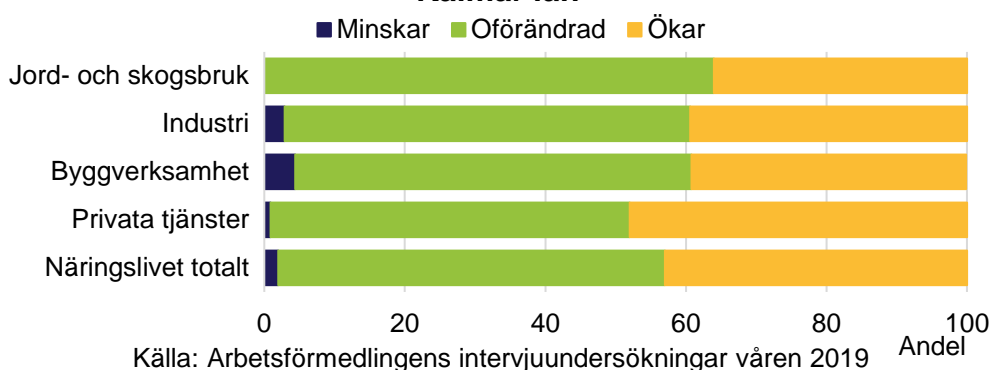
Efter flera år av stark tillväxt har den globala konjunkturen passerat sin topp¹. Resursutnyttjandet är samtidigt högt och arbetslösheten har sjunkit i många länder under lång tid. Sammantaget beräknas världskonjunkturen växla in på en lugnare bana under prognosperioden som sträcker sig fram till och med 2020.

Även svensk ekonomi har passerat sin topp och befinner sig i en avmattningsfas. Tillväxttakten beräknas växla ner framöver i takt med att utsikterna i världsekonomin försvagas och exportefterfrågan minskar. Efter en längre period med hög nivå på efterfrågeutvecklingen i näringslivet visar Arbetsförmedlingens senaste intervjuundersökningar ett svagare stämningläge jämfört med i fjol. Ett fortsatt högt resursutnyttjande gör samtidigt att företagen planerar för fler anställda under prognosperioden.

Förväntningsläget i länet – försiktigt positivt stämningläge

Samtliga branscher i det privata näringslivet i Kalmar län har en relativt optimistisk syn på efterfrågeutvecklingen kommande sex månader. De flesta tror på en oförändrad eller ökad efterfrågan av varor och tjänster. Överlag är det något fler som bedömt en oförändrad efterfrågan jämfört med tidigare, vilket tyder på en viss avmattning från en mycket hög efterfrågenivå.

Privata arbetsgivares förväntningar på efterfrågan av varor och tjänster, kommande sex månader i Kalmar län

Inom industrin tror merparten av arbetsgivarna på en oförändrad efterfrågan, 40 procent tror på en ökning och en liten andel tror på en minskning. Inom byggverksamheten är det något fler än övriga branscher som tror på en minskad efterfrågan, men även här är förväntningsläget överlag positivt. Inom jord- och skogsbruk tror merparten på en oförändrad efterfrågan, resterande tror på en ökning. Inom privata tjänster tror ungefär hälften på en ökad efterfrågan och hälften på en oförändrad.

¹ För en mer utförlig beskrivning av Arbetsförmedlingens syn på det internationella och nationella läget samt prognoser på riksnivå, se Arbetsmarknadsutsikterna våren 2019 för riket.

3 Efterfrågan på arbetskraft

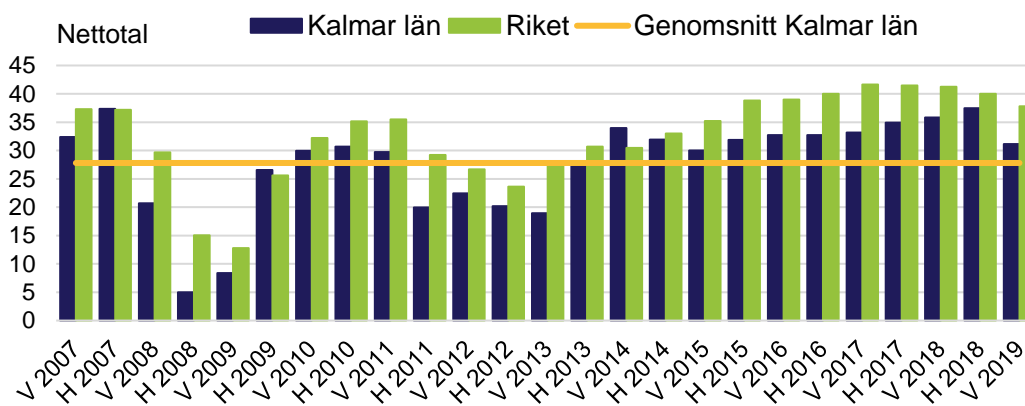
Anställningsplaner bland privata arbetsgivare

Efterfrågan på arbetskraft har varit hög i länet under en längre period samtidigt som tillgången på utbildad arbetskraft har krympt. Parallellt har också kapacitetsutnyttjandet varit högt. Konjunktrens tillväxttakt återspeglas bland privata arbetsgivares anställningsplaner. Anställningsplanerna är fortsatt goda, men befinner sig strax över det historiska genomsnittet för länet i vårens undersökning. Jämfört med riket är det en svagare bild som framträder. Det tyder på en viss dämpning av efterfrågad arbetskraft till skillnad mot höstens undersökning då ett historiskt starkt värde uppmättes. Starkast anställningsplaner på ett års sikt har byggverksamhet, handel och finansiell verksamhet och företagstjänster. Även industri och jord- och skogsbruk har förhållandevis positiva anställningsplaner. Mest försiktiga anställningsplaner har arbetsgivare inom information och kommunikation, transport och hotell och restaurang. För att anställningsplanerna ska realiseras krävs bland annat ett fortsatt bra efterfrågeläge och att arbetsgivarna finner efterfrågad arbetskraft.

Under 2018 berördes 1 320 personer av varsel, vilket kan jämföras med 545 personer året innan. Denna ökning kan ses som ytterligare en indikation på att vi har passerat toppen av konjunktren och ser mer försiktiga tongångar i länet. Under 2019 års första fyra månader berördes 190 personer av varsel i länet, vilket kan jämföras med 340 personer motsvarande period 2018.

Antalet nyanmälda lediga platser har legat på en konstant hög nivå i länet under de senaste tre åren. I snitt anmäldes drygt 2 000 nya jobb årligen under 2016-2018 till Arbetsförmedlingen i Kalmar län. Under 2018 anmäldes flest lediga platser inom finansiell verksamhet och företagstjänster följt av vård och omsorg. Hittills under 2019 har det i genomsnitt anmälts drygt 800 lediga platser.

Privata arbetsgivare som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt

Säsongrensade data, trendvärden.

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

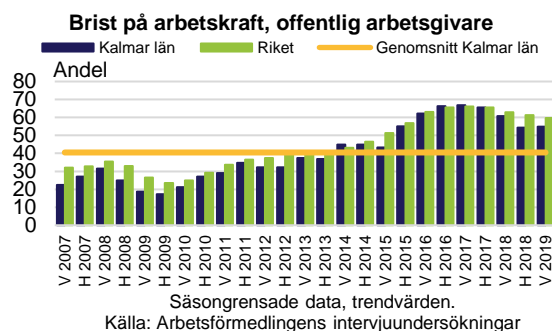
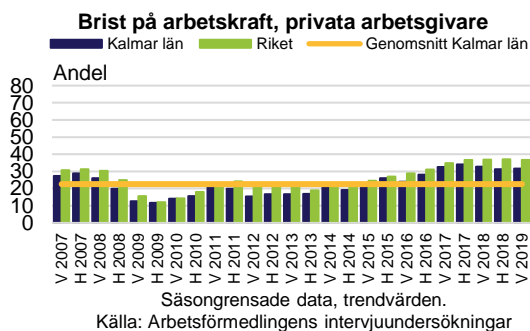
Rekryteringsproblem i offentlig och privat sektor

Arbetsgivarnas upplevda brist på arbetskraft dämpades något i höstas och ligger kvar på ungefär samma nivåer i vårens undersökning. Trots dämpningen befinner sig bristnivån på ett läge som är klart högre än det historiska genomsnittet för länet. Inom det privata näringslivet upplevde tre av tio arbetsgivare rekryteringsproblem under det senaste halvåret. Inom den offentliga sektorn är rekryteringsproblemen större då hälften av arbetsgivarna upplevde brist vid rekrytering.

Inom det privata näringslivet är det främst arbetsgivare inom byggverksamhet och industri som har uppgett att rekryteringsproblemen har ökat jämfört med höstens undersökning. Inom dessa branscher handlar det om fyra av tio arbetsställen. De branscher som uppgett att rekryteringsproblemen har minskat är transport, information och kommunikation samt hotell och restaurang. Inom transport samt hotell och restaurang har dock andelen som inte haft behov av att rekrytera ökat, vilket kan förklara en del av minskningen.

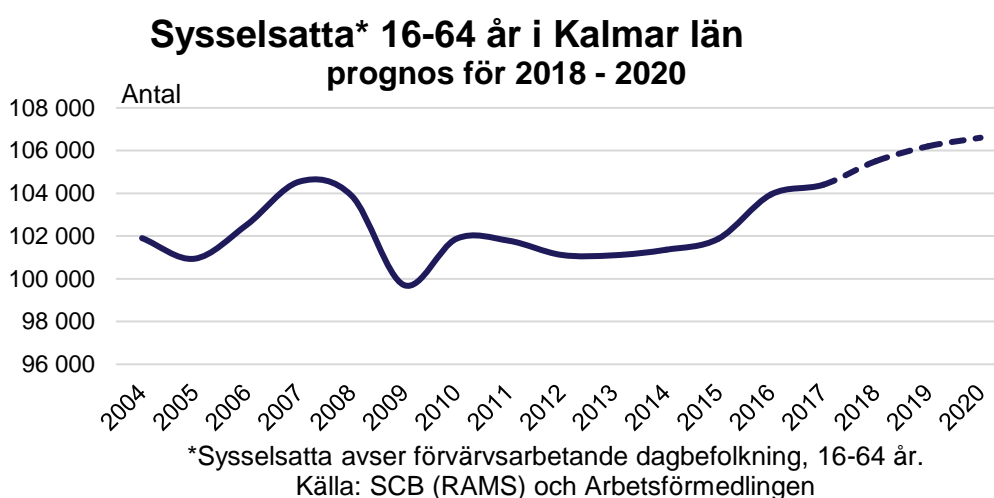
När arbetsgivare har svårt att rekrytera kan det leda till negativa konsekvenser av olika slag. Av alla som hade upplevt rekryteringsproblem uppgav hälften av arbetsgivarna i det privata näringslivet att rekryteringen tog längre tid. Något som är mer allvarligt är att nästan fyra av tio inte lyckades rekrytera alls. Rekryteringsproblemen innebar också att en tredjedel sänkte kraven på yrkeserfarenhet. Nästan en fjärdedel sänkte kraven på utbildning. Av alla privata arbetsgivare som hade upplevt rekryteringsproblem uppgav sju av tio att befintlig personal fick arbeta mer. Nästan en tredjedel tackade nej till order.

Inom offentlig sektor har det varit allra svårast att rekrytera inom regionens hälso- och sjukvård, grundskola och barnomsorg. Inom vård och omsorg upplevde sex av tio arbetsgivare rekryteringsproblem. Inom vuxenutbildningen minskade rekryteringsproblemen jämfört med höstens undersökning. Av alla verksamheter som upplevt brist vid rekrytering i offentlig sektor svarade en tredjedel att rekryteringen tog längre tid. Nästan en tredjedel sänkte kraven på utbildning och ungefär lika många sänkte också kraven på yrkeserfarenhet. En tredjedel uppgav att befintlig personal fick arbeta mer som en följd av bristen på arbetskraft. En fjärdedel uppgav också att kvalitén i servicen försämrades.

Antalet sysselsatta ökar i avtagande takt

Kalmar län har haft en god jobbtillväxt de senaste åren och antalet sysselsatta väntas fortsätta att öka även i år och 2020, om än i något svagare takt än tidigare. Under 2019 beräknas sysselsättningen stiga med närmare 700 personer och under 2020 förväntas den öka med ytterligare 400 personer. Det motsvarar en sysselsättningsökning på 0,7 respektive 0,4 procent i förhållande till det totala antalet sysselsatta 16-64 år. Sammantaget innebär det att 1 100 nya arbetstillfällen tillkommer i länet under prognosperioden. Totalt sett kommer det att vara drygt 106 600 förvärvsarbetande personer i Kalmar län i slutet av 2020. Sysselsättningen ökar för både män och kvinnor, med tyngdpunkt på män. Till stor del ökar också sysselsättningen för utrikes födda.

En lägre sysselsättningstillväxt under prognosperioden än under 2018 beror delvis på en avmattning av konjunkturen men också på en minskad befolkning i arbetsför ålder (16-64 år) i länet. Även bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens hämmar den potentiella sysselsättningstillväxten. Samtidigt finns en minskad nettoinvandring i länet till följd av åtstramning i migrationspolitiken samt att många äldre uppnår pensionsålder och träder ur arbetskraften, vilket skapar stora behov av ersättningsrekryteringar.

Ett möjligt hinder för att anställningsplanerna ska kunna förverkligas är bristen på efterfrågad arbetskraft. Det är ett generellt problem som gäller inom såväl privat som offentlig sektor. Inom många branscher, inte minst i den offentliga sektorn, är bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens ett påtagligt hinder för tillväxten.

Sysselsättningsutveckling i branscherna

Karaktéristiskt för Kalmar är framförallt att det är ett industritunt län, där nästan var femte förvärvsarbetande i länet är anställd av ett industriföretag. Emmaboda kommun är i en klass för sig med ett stort antal förvärvsarbetande inom industrin, men i majoriteten av länets kommuner står industrin för mer än dubbelt så stor andel av totalen jämfört med riksgenomsnittet. Sysselsättningen inom industrin förväntas öka under 2019 för att sedan vara oförändrad under 2020.

Byggverksamheten i länet står för en något mindre andel förvärvsarbete än riksgenomsnittet. Branschen sysselsätter drygt 7 000 personer i Kalmar län. Många byggprojekt pågår och är under planering. Sysselsättningen bedöms vara oförändrad under 2019 för att sedan minska något under 2020. Det hänger ihop med att byggverksamheten i hela Sverige förväntas minska, särskilt inom nyproduktion. Kapacitetsutnyttjandet är också högt och arbetskraftsbristen påtaglig inom flertalet yrken.

Kalmar län har en betydligt mindre andel sysselsatta inom den privata tjänstesektorn jämfört med riket. Vid slutet av 2017 sysselsatte den privata tjänstesektorn 34 procent av samtliga sysselsatta, vilket motsvarar 36 000 personer. Det är den näst lägsta andelen bland länen i Sverige och kan jämföras med riksnittet som är 45 procent. Privata tjänster består av ett flertal delbranscher. Här finns stora branscher som handel och företagstjänster och mindre branscher som finansiell verksamhet och information och kommunikation. Därtill ingår transport, fastighetsverksamhet, hotell och restaurang och personliga och kulturella tjänster. De senare årens jobbtillväxt inom privata tjänster kan kopplas till det starka läget på hela arbetsmarknaden. En fortsatt god efterfrågan på tjänster både från hushåll och företag innebär en ökad efterfrågan på personal i den privata tjänstesektorn. Bedömningen är att sysselsättningen inom de privata tjänsterna ökar under 2019 och blir oförändrad under 2020.

Näringsgrenen jord- och skogsbruk sysselsätter drygt 3 200 personer i länet. Utifrån ett sysselsättningsperspektiv utgör branschen en liten del av arbetsmarknaden. Jämfört med riket som helhet har länet däremot en högre sysselsättning inom näringsgrenen. Bedömningen är att sysselsättningen inom jord- och skogsbruk minskar under 2019 och 2020. Detta hänger ihop med fortsatt rationalisering och att arbetsgivarna inom branschen har allt svårare att hitta rätt kompetenser.

Ungefär en tredjedel av alla arbetstillfällen i Kalmar län finns i offentliga tjänster, vilket motsvarar 37 500 förvärvsarbete. Andelen är något högre än riksgenomsnittet. Länets högsta andel inom offentliga tjänster har Västerviks kommun och lägst är andelen i Emmaboda kommun. Framöver förväntas kombinationen av ökade välfärdsbehov, arbetskraftsbrist och långsammare ökning av skatteintäkter bidra till ytterligare effektiviseringar inom offentliga tjänster. Effektivisering som börjar märkas men som inte får något större genomslag under nuvarande prognosperiod. Bedömningen är att sysselsättningen inom offentliga tjänster ökar under prognosperioden, men takten bromsas något av arbetskraftsbrist och minskat flyktingmottagande.

Tabell 1: Prognosticerad sysselsättningsutveckling i Kalmar län.

	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Prognos 2019	Prognos 2020
Jord- och skogsbruk	Minskat	Oförändrat	Oförändrad	Minskar	Minskar
Industri	Minskat	Ökat	Ökar	Ökar	Oförändrad
Byggverksamhet	Ökat	Minskat	Ökar	Oförändrad	Minskar
Privata tjänster	Ökat	Oförändrat	Ökar	Ökar	Oförändrad
Offentliga tjänster	Ökat	Oförändrat	Ökar	Ökar	Ökar
Totalt	Ökat	Oförändrat	Ökar	Ökar	Oförändrad

Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

4 Utbudet av arbetskraft

Utvecklingen av befolkningens storlek och sammansättning är avgörande för hur den tillgängliga arbetskraften förändras och därmed också hur sysselsättning och arbetslöshet utvecklas. Därtill spelar arbetskraftsdeltagandet stor roll, det vill säga hur stor andel av befolkningen i arbetsför ålder (16-64 år) som står till arbetsmarknadens förfogande, antingen som förvärvsarbetande eller som arbetslösa.

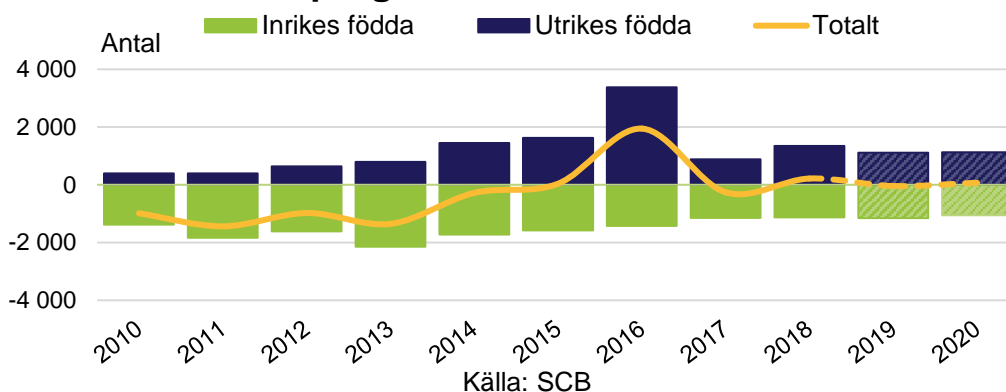
Befolkningen i länet

Befolkningen i Kalmar län uppgick till närmare 245 100 personer i slutet av 2018. Av dessa var drygt 142 000 i åldern 16-64 år och antalet som var 65 år eller äldre uppgick till drygt 60 300. Antalet i åldern 18-24 år uppgick till 18 500. Av alla 245 100 personer var antalet utrikes födda drygt 35 500, vilket motsvarade 14 procent av den totala befolkningen. Det avlånga länet består av tolv kommuner, men 28 procent av befolkningen bor i Kalmar som är länets största kommun. Närmast efter kommer Västerviks kommun som har 15 procent av länets befolkning. Länet karaktäriseras av en relativt stor centralort med flertalet mindre kommuner runt omkring.

Ser man till åldersfördelningen i länet är det tydligt att en stor del av befolkningen är i det äldre segmentet. Antalet som fyller på i arbetskraften är inte nog många för att kompensera för den del av befolkningen som inte är i åldern 16 till 64 år.

Den demografiska utmaningen tydliggörs också av diagrammet nedan. Under flera år har antalet i åldern 16 till 64 år minskat kraftigt i Kalmar län. Tack vare ett inflöde av utrikes födda till länet har befolkningsminskningen dämpats och även ökat tydligt under 2016, för att sedan minska under 2017 och öka svagt under 2018. Som framgår av diagrammet är länet beroende av utrikes födda för att arbetskraften ska växa². Andelen inrikes födda som arbetar är redan hög, så möjligheten att öka sysselsättningen framöver finns till stor del hos utrikes födda. Framför allt bland utrikes födda kvinnor, som är den grupp där lägst andel arbetar idag.

Förändringar i befolkningen 16-64 år i Kalmar län, prognos för 2019-2020

² SCB:s befolkningsprognos 2018.

Arbetslösheten vänder uppåt 2020

I jämförelse med slutet av 2018 bedöms det finnas 300 färre inskrivna arbetslösa vid utgången av 2019. Vid utgången av 2020 bedöms arbetslösheten öka med 200 personer i länet. Den relativa arbetslösheten förväntas landa på 7,4 procent i slutet av 2019, för att därefter vända upp till 7,5 procent mot slutet av 2020. Sammantaget beräknas omkring 8 600 personer vara inskrivna arbetslösa det fjärde kvartalet 2019 och 8 800 samma period 2020.

Särskilt glädjande är att ungdomsarbetslösheten fortsätter att gå ner. I april 2019 var arbetslösheten bland ungdomar i länet 9,4 procent. Ungdomsarbetslösheten är nere på den lägsta nivån sedan 2008 och förhoppningen är att den kommer att kunna sjunka ytterligare under prognosperioden. De senaste årens mycket goda arbetsmarknadsläge har gynnat ungdomarna.

Arbetslöshetsnivåer i olika grupper i länet

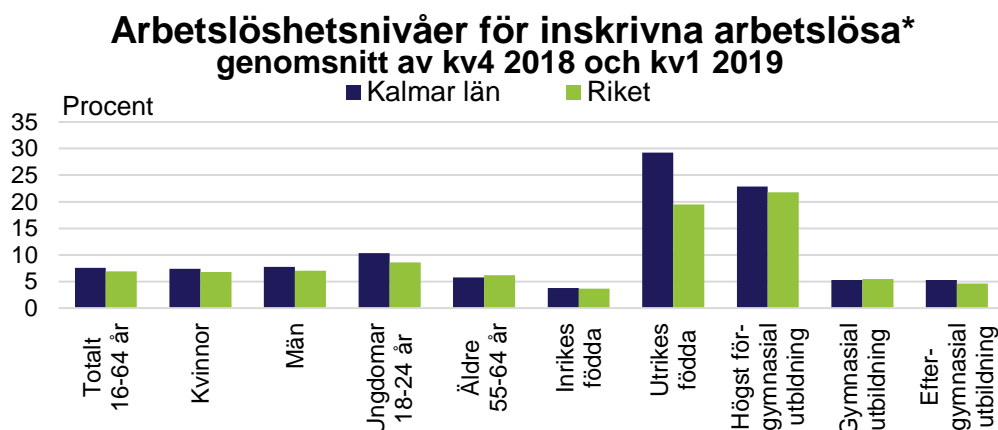
Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik³ ger möjligheten att jämföra arbetslöshetsnivåer mellan olika grupper av arbetssökande. I diagrammet nedan illustreras den genomsnittliga relativa arbetslösheten för olika grupper inskrivna på Arbetsförmedlingen i Kalmar län respektive riket. Länet har en högre arbetslöshet (7,6 procent) än riket (6,9 procent). Arbetslösheten bland kvinnor i länet (7,4 procent) är lägre än för män (7,8 procent).

Diagrammet visar också skillnader mellan olika åldersgrupper, där ungdomars genomsnittliga arbetslöshet i länet (10,3 procent) är högre än äldres (5,8 procent). Förklaringen är att yngre personer i regel är i etableringsfasen på arbetsmarknaden, medan äldre generellt har en fast förankring på arbetsmarknaden och jämförelsevis en liten risk att hamna i arbetslöshet. Under den senaste tidens starka konjunkturläge har dock ungdomarnas position kraftigt förbättrats.

³ Mer utförlig statistik om arbetslösheten i länet och på kommunnivå återfinns här: <https://www.arbetsformedlingen.se/statistik>

Mellan inrikes och utrikes födda råder större skillnader i nivåer av arbetslöshet. Bland inrikes födda är den genomsnittliga arbetslösheten i länet 3,8 procent, vilket kan jämföras med arbetslösheten för utrikes födda där nivån är 29,3 procent. Det är också naturligt att det tar längre tid för nya på svensk arbetsmarknad. Trots höga arbetslöshetssiffror ser Arbetsförmedlingen att det rådande konjunkturläget också gynnar utrikes födda och att många går ut i arbete. Fortsättningsvis kommer många av de jobb som skapas i länet att tillsättas av utrikes födda, vilket till stor del beror på att det är här den potentiella arbetskraften finns.

Skillnaden i arbetslöshet är också stor för grupperna med olika utbildningsbakgrund. För dem som saknar en gymnasieutbildning är den genomsnittliga arbetslösheten i länet 22,8 procent, vilket kan jämföras med 5,3 procent för personer med gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning. I regel är en gymnasieutbildning en vattendelare på svensk arbetsmarknad. En fullgjord gymnasieexamen är i det närmaste ett krav för att komma in och få ett varaktigt fotfäste på arbetsmarknaden idag. För personer med högst förgymnasial utbildning är situationen på arbetsmarknaden särskilt svår med hög arbetslöshet som följd. De som saknar en gymnasieutbildning utgör successivt en allt större andel av det totala antalet inskrivna arbetslösa.

*Statistiken i diagrammet avser inskrivna arbetslösa i åldrarna 16-64 år om inget annat anges. Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

5 Utmaningar i länet

De största utmaningarna på länets arbetsmarknad är inte unika för länet utan är till stor del generella för riket. Kompetensförsörjningen utgör därmed ett viktigt incitament för tillväxt och välfärdsutveckling. Utmaningarna på länets arbetsmarknad handlar bland annat om att motverka bristen på utbildad arbetskraft, att motverka långtidsarbetslöshet och att öka utrikes föddas sysselsättning. Den största utmaningen på länets arbetsmarknad är att få till en lyckad etablering av de nyanlända, särskilt eftersom Kalmar är ett av de län där befolkningen i arbetsför ålder väntas minska mest i landet⁴.

Motverka bristen på utbildad arbetskraft

Matchningen på arbetsmarknaden blir en fortsatt stor utmaning även om efterfrågan på arbetskraft dämpas något framöver. Den under flera år starka efterfrågan på arbetskraft har medfört att den tillgängliga arbetskraftsresursen som har efterfrågade kompetenser krympt till en låg nivå, varvid matchningsläget är ansträngt. Den allt knappare tillgången på utbildad arbetskraft försvårar arbetsgivares möjligheter att tillsätta lediga jobb även under 2019 och 2020. I takt med att kraven har höjts på arbetsmarknaden har också arbetsgivarnas upplevda brist på kompetens ökat. Bristituationen i Kalmar län har visserligen dämpats något i de senaste två mätningarna, men befinner sig fortfarande på höga nivåer.

Kompetensförsörjningen handlar inte bara om utbildningar på högskolenivå. Dimensioneringen av gymnasieutbildningarna behöver också bli bättre. Intresset behöver också öka för gymnasieutbildningar som leder till tydliga målyrken där behovet av arbetskraft är stort. Flertalet yrkesprogram leder till mycket goda jobbchanser vid fullgjord gymnasieexamen. Många bristyrkesutbildningar har paradoxalt nog ett mycket lågt söktryck i landet.

I länet är söktrycket till yrkesprogrammen inom gymnasieskolan något högre, men elevantalet på olika yrkesprogram och högskoleförberedande program varierar i olika kommuner⁵. Totalt sett är det fler som går ett yrkesprogram i länet än genomsnittet i riket, men andelen som går ett högskoleförberedande program är fortfarande något högre. I länets största kommun Kalmar är andelen som går ett högskoleförberedande program högst, följt av Oskarshamns kommun. I Borgholm, Emmaboda och Mönsterås kommuner är andelen som går ett yrkesprogram högst i länet. Endast i en kommun, Högsby, är andelen som går ett yrkesprogram högre än andelen som går ett högskoleförberedande program. Tittar man på enskilda program är det relativt få som går exempelvis vård- och omsorgsprogrammet och industritekniska programmet, trots att dessa program har mycket goda jobbsikter inom stora branscher i länet. Glädjande är dock att Emmaboda kommun, med en stor industrisektor, har

⁴ Källa: Arbetsförmedlingen. Befolkningen i Sverige fram till 2030, regionala skillnader.

⁵ Källa: Skolverkets statistik över elever, andel per program och elever på högskoleförberedande program, yrkesprogram och introduktionsprogram (2018).

överlägset flest elever på industritekniska programmet. Värre ser det ut i Oskarshamn och Vimmerby kommuner, som också har en betydande industrisektor, där elevantalet är mycket lågt i jämförelse.

För att stärka och säkra näringslivets och den offentliga sektorns kompetensförsörjning är samverkan mellan arbetsliv och skola en viktig fråga att satsa på. En sådan samverkan kan också bidra till ökad kvalitet i skolan. Skolan kan därigenom upptäcka arbetsgivarnas behov och öka insikten om vad utbildningarna behöver leverera så att kopplingen mellan utbildning och arbetsliv tydliggörs. Arbetsgivarna har också ett ansvar att marknadsföra sina verksamheter, visa på vilken bredd av yrken som finns och att göra yrken attraktiva för både unga tjejer och killar. Inom en del könssegregerade branscher där det råder hög brist på kompetens kan det vara av vikt att i större utsträckning arbeta med jämställdhetsperspektivet. I branscher som exempelvis är könsdominerade kan yrkesambassadörer från det motsatta könet vara ett bra sätt att bredda kompetensbasen och utmana traditionella yrkesval. Även andra aktörer, så som skolans studie- och yrkesvägledare, utbildningsanordnare och Arbetsförmedlingen, har också ett ansvar att kommunicera ut information och kunskap om arbetsmarknadens behov samt att främja normbrytande beteenden.

Rekryteringsutbildningar kan också vara en annan väg att forma kompetens utifrån arbetsgivarens önskemål. Utmaningen med insatsen ligger i förutsättningarna till samverkan mellan Arbetsförmedlingen och berörda aktörer, exempelvis utbildningsanordnare och arbetsgivare. Här ställs det stora krav på arbetsgivarna att ta ett ansvar genom att öka attraktionskraften till yrkena, som sedan kan leda till att fler söker sig till utbildningarna. I förlängningen skapas det goda möjligheter att fler söker sig till de arbetsplatser där det råder brist på kompetens. Det ställer således stora krav på flexibilitet och kvalitetsuppföljning, men skulle minska avståndet mellan skola och arbetsliv.

Öka utrikes föddas sysselsättning – nyttja deras kompetenser

Utvecklingen på arbetsmarknaden är stark för många grupper av inskrivna arbetslösa. Bland inrikes födda är andelen sysselsatta mycket hög och arbetslösheten den lägsta sedan början av 1990-talet. Det finns mycket som tyder på att de nyttjade arbetskraftsresurserna bland inrikes födda ligger nära det potentiella taket. De resurser som inte nyttjas finns därmed i huvudsak bland utrikes födda. Denna slutsats visar sig redan bland annat genom att en stor del av den ökade sysselsättningen består av utrikes födda och den andelen beräknas bli högre kommande år.

Validering, utbildning, praktik och andra kompetenshöjande insatser är viktiga åtgärder för att förbättra utrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden. Etableringen och integrationen av nyanlända är en av samhällets nyckelfrågor. En lyckad integration bidrar till tillväxt i ekonomin och är dessutom en förutsättning för arbetsmarknadens tillväxt. Utan migration skulle Kalmar län ha en krympande arbetskraft med på sikt en kraftigt ökad försörjningsbörda som följd. Tillskottet till arbetskraften är mycket välkommet. Att på bästa sätt tillvarata den kompetens de nyanlända har är rimligen mycket värdefullt för samhället.

Arbetsmarknadssituationen är dock besvärligare för de utrikes födda som har kommit till Sverige under senare år med en låg utbildningsbakgrund. De står i regel mycket långt från arbetsmarknaden. Här har den kommunala vuxenutbildningen en viktig roll att fylla för att få in fler i reguljär utbildning. Inte minst är det viktigt att öka utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad, som är lägre än männens.

Motverka långtidsarbetslöshet

Arbetslösheten har sjunkit för många grupper under flera år men de som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden ökar i antal. Obalansen mellan efterfrågan och utbud av arbetskraft väntas bestå en lång tid framöver, vilket avsevärt försvårar matchningen ytterligare. Mer än hälften av länets inskrivna arbetslösa har varit det i en period som är längre än ett år. En bekymmersam utveckling är att antalet långtidsarbetslösa som saknar gymnasieutbildning växer. De som saknar gymnasieutbildning har generellt en svag position på arbetsmarknaden. Här finns en fara för att långtidsarbetslösheten stiger ytterligare beroende på en mer ogynnsam sammansättning av de som är inskrivna arbetslösa. Vad som också är bekymmersamt är att 80 procent av de inskrivna arbetslösa i Kalmar län bedöms ha en svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Det är en andel som är högre än riksgenomsnittet på 76 procent.

Den förändrade sammansättningen av arbetslösheten som skett på senare år tillsammans med en avtagande efterfrågan på arbetskraft – samtidigt som de subventionerade anställningarna minskar, innebär en mycket stor risk för att långtidsarbetslösheten kommer stiga. Förutom nämnda orsaker ovan så kommer de personella resurserna att minska inom Arbetsförmedlingen under det kommande året vilket försvårar möjligheterna att ge ett intensifierat stöd till personer med en svag position på arbetsmarknaden.

Mycket talar för att takten i strukturförändringarna ökar inom näringslivet de närmaste åren drivet genom den teknologiska utvecklingen, exempelvis genom en fortsatt utveckling av digitalisering, AI och automatisering. Denna tilltagande process kommer att ytterligare förstärka obalansen på arbetsmarknaden och allteftersom leda till fler långtidsarbetslösa som inte har de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden.

För att hindra att många inskrivna arbetslösa fastnar i långa tider av arbetslöshet är olika former av utbildning ett viktigt inslag. Dels att tillse att så många som möjligt når upp till gymnasienivå och dels möjliggöra omskolning och kompetensutveckling senare i livet. Många gånger kommer arbetstagare att behöva ställa om och vidareutbilda sig genom arbetslivet när kompetenskraven ökar eller förändras. Det kräver både av individer att ta ansvar för sin kompetensutveckling, men också av arbetsgivare och utbildningsanordnare att möjliggöra och ge förutsättningar för livslångt lärande. Sammantaget ställer det stora krav på arbetsmarknadspolitiken men också tydliga krav på andra politikområden såsom utbildnings- och näringspolitik.

6 Bilagor

6.1 Bilaga 1 Definitioner

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

6.2 Bilaga 2 Arbetskraftsbristens konsekvenser

Tabell 2: Arbetskraftsbristens påverkan på rekryteringarna uttryckt som andelar, näringslivet i Kalmar län⁶

	Näringslivet totalt	Jord- och skogsbruk	Industri	Byggverksamhet	Privata tjänster
Lyckades inte rekrytera	35	9	31	75	23
Det tog längre tid än normalt	52	64	44	35	61
Sänkte kraven på utbildning	24	9	28	4	29
Sänkte kraven på yrkeserfarenhet	31	45	34	19	33
Sänkte kraven på social kompetens	13	27	3	1	20
Rekryterade utomlands	3	9	-	-	5
Erbjöd högre löner	9	-	1	-	15
Erbjöd andra förmåner	3	-	2	-	5
Andra åtgärder	5	-	4	1	7

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökning våren 2019

Tabell 3: Arbetskraftsbristens påverkan på rekryteringarna uttryckt som andelar, offentliga tjänster i Kalmar län⁷

	Vård och omsorg	Utbildning	Offentlig förvaltning
Lyckades inte rekrytera	48	10	12
Det tog längre tid än normalt	61	35	18
Sänkte kraven på utbildning	35	52	12
Sänkte kraven på yrkeserfarenhet	48	42	12
Sänkte kraven på social kompetens	-	2	-
Rekryterade utomlands	13	-	-
Erbjöd högre löner	17	7	2
Erbjöd andra förmåner	13	-	-
Andra åtgärder	13	7	2

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökning våren 2019

⁶ Frågan har flervalsoalternativ och alternativen ska således inte summeras.

⁷ Frågan har flervalsoalternativ och alternativen ska således inte summeras.

Tabell 4: Konsekvenserna av arbetsgivarnas rekryteringsproblem uttryckt som andelar, näringslivet i Kalmar län⁸

	Näringslivet totalt	Jord- och skogsbruk	Industri	Byggverksamhet	Privata tjänster
Hyrde in från bemanningsföretag	11	-	13	9	13
Befintlig personal fick arbeta mera	71	82	48	62	83
Internutbildning av befintlig personal	15	9	20	3	18
Köpte tjänster (inkl. lägga ut produktion)	10	-	17	9	9
Tackade nej till order	29	18	36	33	25
Produktionen/servicen minskade	8	-	5	1	11
Planerad expansion sköts på framtiden	6	9	16	-	4
Tankar på att flytta produktion till utlandet	-	-	-	-	-
Fick inga konsekvenser	5	-	8	2	4

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökning våren 2019

Tabell 5: Konsekvenserna av arbetsgivarnas rekryteringsproblem uttryckt som andelar, offentliga tjänster i Kalmar län⁹

	Vård och omsorg	Utbildning	Offentlig förvaltning
Hyrde in från bemanningsföretag	30	-	4
Befintlig personal fick arbeta mera	61	40	16
Internutbildning av befintlig personal	30	12	6
Köpte tjänster	13	-	4
Kvaliteten i servicen försämrades	22	47	8
Produktionen/servicen minskade	26	5	12
Planerad expansion sköts på framtiden	4	-	8
Fick inga konsekvenser	-	-	2

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökning våren 2019

⁸ Frågan har flervalsoalternativ och alternativen ska således inte summeras.⁹ Frågan har flervalsoalternativ och alternativen ska således inte summeras.

Arbetsmarknadsutsikterna för Kalmar län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats www.arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för alla län samt för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbaserade vägledningstjänst *Yrkeskompassen*, som uppdateras två gånger per år. Se www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Här beskrivs jobbmöjligheterna under det närmaste året för nära 200 yrken i samtliga län. Dessa täcker tillsammans 80 procent av arbetsmarknaden. I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå.

Prognosmaterialet är fritt att användas och får citeras med källhänvisning.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras i december 2019.